

TA NHƯ MÈ ĐI TRONG
 ĐIỀU XÒE GIỮA HỘI
 XUÂN CỦA THIẾU NỮ
 THÁI TUỔI TRẮNG RẪM.
 KHĂN PIÊU BÔNG BẾNH
 ƯƠM SẮC HỒNG TRÊN
 ĐÔI MÁ ĐÀO MƠN MỜN
 VỪA ĐỘ CHÍN. ÁO CỎM
 TÔN NHỮNG ĐƯỜNG
 CONG TUYỆT MỸ, ĐÔI
 HÀNG CÚC BẠC HÌNH
 BƯỚM NHƯ BAY LÊN
 TRONG VỮ ĐIỀU GIAO
 DUYÊN. HƯƠNG SẮC
 MÙA XUÂN CỦA NON
 NGÀN TÂY BẮC CÙNG
 MUÔN VÌ SAO SÁNG
 NHƯ HẸN HÒ TRÁY HỘI
 TRÊN TRANG PHỤC CỦA
 NGƯỜI CON GÁI THÁI.

KHĂN PIÊU, ÁO CỎM

Ít có bộ trang phục nào vừa đơn giản, trang nhã, lại vừa tinh tế hài hòa, làm nổi bật những đường cong tuyệt mỹ với vẻ đẹp dung dị, thanh tân đến mê hoặc lòng người như bộ trang phục của người con gái Thái. Mỗi cô gái Thái ngay từ khi còn nhỏ đã được các bà, các mẹ dạy cho cách thắt “xài yều” - thắt lưng bằng vải nơi eo lưng, để lớn lên có thân hình đáp ứng tiêu chí “eo kiu manh po” - thắt đáy lưng con tò vò (giống như thắt đáy lưng ong của các cô gái miền xuôi). Không những thế, các cô còn được học cách trồng bông, dệt vải, thêu

thùa, làm nội trợ và múa hát các bài, các điệu dân vũ truyền thống của dân tộc mình. Bởi vậy khi đến tuổi yêu, cô gái Thái nào cũng xinh đẹp, khỏe mạnh, đảm đang, hiền thực, giỏi múa hát, vừa khéo chiều chồng, vừa khéo nuôi con và mỗi khi các cô gái ngồi vào khung cửi, mỗi hoa văn họa tiết như có hồn, lung linh sống động: “Úp bàn tay thành hình muôn sắc/ Ngửa bàn tay thành hoa muôn màu” (dân ca Thái).

Khăn piêu của cô gái Thái làm bằng vải bông tự dệt nhuộm chàm, hai đầu được trang trí nhiều hoa văn, họa tiết bằng các loại chỉ màu rực rỡ. Thiên nhiên Tây Bắc được cách điệu hóa một cách tinh tế. Đây là những đóa hoa ban trắng ngấn trên nền xanh mơn mớn, đây là những chùm hoa buông lơ như xà tích, các hình chim, hình mặt trời... theo mô típ lặp đi, lặp lại. Nếu những màu nóng lạnh bên cạnh việc tạo cảm xúc thẩm mỹ, còn mang ý nghĩa tượng trưng cho âm dương, thì mỗi bông hoa trên piêu đều có hoa đực và hoa cái sóng đôi như một ngôn ngữ không lời về sự trường tồn bất diệt của tình yêu. Nổi bật trên khăn piêu còn những “cút piêu” và “sài peng”, cút piêu là những tua vải màu và sài peng là những tua vải màu, mà khăn piêu cùng mỗi biểu tượng đều chuyên chở những ý nghĩa nhân sinh cao đẹp. Truyện cổ dân tộc Thái kể rằng: “Ngày xưa, có một mường toàn con gái được gọi là Mường Mệ, đàn ông ở bất kỳ nơi nào dù vô tình hay cố ý lạc vào đều bị xua đuổi, thậm chí bị sát hại. Một hôm có một chàng trai “lạc” vào Mường Mệ và được một cô gái xinh đẹp yêu thương và che chở. Hai người quyết tâm vượt qua mọi qui định ngặt nghèo từ bao đời cùng nhau chung bếp lửa. Đôi người yêu nhau bàn bạc rồi chàng trai về thưa với Mường Bó. Mường Bó cho đây là duyên trời bèn cùng nhau sang thưa chuyện cùng Mường Mệ. Mường Mệ quyết giữ luật tục từ ngàn xưa để lại. Mường Bó đành dùng sức mạnh. Mường Mệ đuối lý phải chấp nhận bỏ lệ cấm đàn ông và cho phép

đôi trẻ xây dựng gia đình. Mường Mệ cho các thiếu nữ xinh đẹp thêu chiếc khăn piêu rồi in dấu vân tay làm chứng - “cút piêu” đồng thời làm các tua vải màu - “sài peng” để tượng trưng cho sự gắn kết thủy chung”. Từ đó chiếc khăn piêu là tín vật không thể thiếu của mỗi cô gái Thái. Khăn piêu không chỉ là vật trang sức, không chỉ là sứ giả của tình yêu, mà còn gửi gắm bao điều về ước mơ, khát vọng một tình yêu tự do, trắng trong chung thủy. Piêu còn là một trong những thước đo sự khéo léo của cô gái Thái. Khi dệt vải thêu piêu, người thiếu nữ gửi cả tâm tình vào từng đường kim mũi chỉ. Khăn piêu không chỉ để đội đầu mà còn gắn với nhiều sinh hoạt cộng đồng: Hội xòe, piêu là đạo cụ trong những điệu xòe tuyệt đẹp. Hội tung còn, piêu là phần thưởng cho chàng trai tài hoa khéo

léo. Trong tình yêu, piêu là tín vật thay cho lời hứa sắt son. Mùa đông giá, piêu giữ ấm vòm ngực người thương. Ngày cưới, cô dâu đội chiếc piêu đẹp nhất do chính mình tự tay thêu ấp ủ bao ngày, piêu như cánh bướm dịu dàng trên nhánh xuân mơn mớn. Cô dâu còn tặng piêu do mình tự dệt cho người thân bên nhà chồng để tỏ lòng kính trọng, “piêu ba cút dành để tặng bà/ piêu năm cút dành để tặng thím” (tình ca Thái). Piêu tôn vẻ dịu dàng thuần khiết như ánh ban mai của người sơn nữ Thái. Piêu trở thành một ẩn dụ về tình yêu và sự bền chặt của tình duyên... Chiếc khăn piêu đồng hành với người con gái Thái trong suốt cuộc đời, thân thiết như hơi thở mùa xuân với đất trời và tình người Tây Bắc.

Nếu piêu thêm sắc hồng cho khuôn mặt thanh xuân, thì áo cốm lại tôn vẻ

duyên dáng khỏe mạnh của người con gái Thái. Đây là áo dài tay được may bó sát người, dài vừa chớm tới vòng eo thon thả. Trên ngực áo là đôi hàng cúc bạc hình bướm. Một bên là hàng bướm đực, một bên là hàng bướm cái. Bướm đực có đầu hình tam giác, mang đôi râu kiêu hãnh vươn ra phía trước. Bướm cái đầu tròn có lỗ nhỏ hình thoi ở giữa. Khi luồn đầu bướm đực vào đầu bướm cái, vạt áo được khép lại kín đáo. Hai hàng bướm như đang chụm đầu vào nhau trong vũ điệu giao duyên huyền ảo. Mỗi bước đi hàng cúc hình bướm long lanh sống động. Trong mỗi bước xòe, bướm bạc như bay lên trong điệu dân vũ. Nếu như con gái chưa chồng hàng cúc mang số lẻ như còn chờ đợi cặp đôi, thì con gái có chồng, hàng cúc mang số chẵn như ước mong cho hạnh phúc vẹn tròn, sinh sôi nảy nở. Từ bao đời nay người già vẫn kể cho con cháu nghe câu chuyện của dân tộc mình: “Xa xưa lắm có đôi trai gái yêu nhau tha thiết, chàng trai giỏi làm ruộng

nuông và săn bắn thú rừng, tiếng khèn của chàng mỗi khi cất lên là núi ngàn và muôn loài đều rạo rục đắm say. Cô gái đẹp như bông hoa ban đương độ, vừa giỏi quay xa dẹt vải, vừa có giọng hát hay tuyệt trần, mỗi khi cô cất tiếng hát là chim rừng cũng im lặng lắng nghe, vắng trắng cũng sà xuống trải vàng trên lá thắm. Song do chàng trai nghèo khổ nên cha mẹ cô gái không gả cho chàng. Chàng trai quyết chí đi xa làm giàu, hai người hẹn thề sơn sắt. Năm tháng trôi đi biển biệt. Ở nhà mẹ của chàng trai và người yêu mòn mỏi chờ đợi rồi lâm trọng bệnh, cùng qua đời một lúc. Từ nơi xa, như có linh tính mách bảo, chàng trai hối hả băng rừng vượt suối trở về. Chàng đau đớn một tay nắm chặt vạt áo của mẹ, một tay nắm chặt vạt áo người yêu. Khi nắp quan tài đóng sập xuống, chàng trai vẫn không rời tay, mọi người đành cắt vạt áo của mẹ và người yêu của chàng. Trong tay chàng trai, hai vạt áo vạt biến thành cánh bướm sóng đôi bay vút lên trời”. Từ đấy mỗi người

con gái Thái đều đính hàng khuy bạc hình bướm lên ngực áo, nơi trái tim mình để nhớ mãi mối tình sắt son chung thủy...”

Nói tới vẻ đẹp của bộ trang phục của thiếu nữ Thái không thể không nói đến chiếc váy đen huyền hoặc được may rất đơn giản theo kiểu xà rồng. Mặt trong gấu váy viền vải đỏ, mỗi bước đi chân váy thấp thoáng sắc màu, vừa kín đáo, vừa duyên thầm ý nhị. Một vòng xà tích bạc buông lơ lửng bên hông tạo một điểm nhấn rất bắt mắt, dải khăn xanh nơi thắt lưng càng tôn vòng eo thanh xuân. Sự hài hòa đến tuyệt diệu của văn hóa vải vóc với văn hóa kim loại quý cùng bàn tay khéo léo của con người. Tất cả như được chắt ra từ tinh hoa của núi ngàn làm nên một kiệt tác của tự nhiên...

TRẦN VĂN HẠC